

Förskoleseminariet i Luleå 1950 - 1977

När förskoleseminariet i Luleå invigdes i augusti 1950 var det det första i sitt slag i Norrland och det sjunde i vårt land. Dess närmaste granne var förskoleseminariet i Uppsala.

Seminariet fick sina första lokaler i dåvarande Gamla Västra skolan vid Trädgårdsgatan med Högre Allmänna Läroverket, nuvarande Hermelinsskolan, som närmaste granne. Det gamla skolhuset togs i bruk 1880 för folkskolans behov men hade under åren även utnyttjats för annan undervisning. Under 1950-talet fanns i dessa lokaler förutom förskoleseminariet, två lekskoleavdelningar, en polisskoleavdelning, en gymnastiksal för läroverket och ett livsmedelslaboratorium.

Skolstyrelsen i Luleå var lokal huvudman för såväl förskoleseminariet som de lekskolor som redan fanns i staden och även för det daghem i stadsdelen Charlottendal vilket påbörjats och togs i bruk i januari 1951.

I förberedelsearbetet att försöka få ett förskoleseminarium till Luleå hade det rått en fullständig enighet från stadens myndigheter och beslutsfattare att överlåta administration och skötsel av såväl seminarium som förskoleverksamheten till skolstyrelsen, då det "borde ligga närmast till hands för den att leda barnens fostran även i de yngre årgångarna." Som en direkt följd av denna uppfattning kan man se att under ett antal år kom stadens skolchef även att vara studierektor och chef för förskoleseminariet i Luleå.

Ett ofta framfört argument vid seminariets tillkomst var att Luleåseminariet skulle hjälpa Norrland att behålla de utbildade "barntädgårdslärarinnorna" i denna del av landet. Tidigare hade Norrlandsflickorna varit tvungna att resa till Mellan- och Sydsverige för att kunna få sin utbildning och sedan ofta stannat där inte minst på grund av tillgången på arbete. I Norrland fanns endast ett litet antal lekskolor på vissa större orter vid denna tidpunkt. Tillgängliga uppgifter anger att det fanns 16 lekskoleavdelningar i Norrbotten och 8 i Västerbotten vid tiden för seminariets tillkomst. Genom olika initiativ påbörjas dock en försiktig utbyggnad på olika orter under början av 50-talet.

Det nya seminariet följdes med stort intresse från såväl allmänhetens som myndigheternas sida och inte minst lokalpressen bevakade vad som hände på detta nya pedagogiska område, där exempelvis träslöjd för flickor var något av en sensation och gav rubriker i tidningarna.

I juni 1952 utexaminerades den första kullen förskollärare från förskoleseminariet i Luleå. Med slöjd- och teckningsutställningar och sång och musik som inramning hölls även ett examensförhör i vilket de blivande förskollärarna fick redovisa lekskolans mål och arbetssätt inför lärare och inbjudna gäster.

Redan följande år beslutade stadsfullmäktige anslå medel för skissritningar och göra kostnadsberäkningar för nya lokaler för förskoleseminariet som ersättning för de provisoriska utrymmen man hade fått i Gamla Västra skolan i samband med seminariets start. Den gamla skolbyggnaden skulle enligt planerna rivas och ge plats för läroverkets gymnastikbyggnad, och förskoleseminariet och handelsgymnasiet borde enligt detta

förslag inrymmas i en nyuppförd byggnad. Så blev nu av olika skäl inte fallet. Frågan om förskoleseminariernas förstatligande och åtföljande ändring av deras centrala och lokala ledning hade aktualiserats och kom direkt att påverka den fortsatta utvecklingen.

1957 föreslog socialstyrelsen, som då var central tillsynsmyndighet för förskoleseminarierna, efter en förberedande utredning bl a att riksdagen skulle fatta principbeslut om förskoleseminariernas förstatligande fr o m budgetåret 1960/61. Efter den föreslagna utbyggnaden skulle det finnas fem enkelseminarier bland dem Luleå och tre dubbelseminarier i Norrköping, Göteborg och Lund-Malmö. Socialstyrelsens framställning resulterade i att "1958 års förskollärarytredning" tillsattes med uppdrag att utreda den framtida utbildningen av förskollärare.

I oktober 1960 avgav skolstyrelsen i Luleå sitt yttrande över förskollärarytredningens förslag i vilket bl a förordats en utökning av den årliga examinationen i landet från 230 till 365 förskollärare.

Skolstyrelsen påpekade i sitt yttrande vikten av att förskoleseminarierna förstatligades. Utbildningen av lärare - förskollärare, klasslärare etc - för att tillgodose landets behov av pedagogiskt utbildad arbetskraft måste vara en statlig uppgift. Man föreslog även att förskollärarytbildningen i fortsättningen skulle förläggas till skolor, som utbildade andra lärarkategorier av närbesläktad art, såsom folk- och småskollärare. Mot denna bakgrund ansågs det helt naturligt att all lärarutbildning borde sortera under samma centrala myndighet, skolöverstyrelsen. Man föreslog även att skolöverstyrelsen skulle bli central tillsynsmyndighet för förskoleinstitutionerna, vilket man grundade på lokala erfarenheter och den framväxande förskolans naturliga koppling till det övriga skolväsendet.

Enligt riksdagens beslut skulle förskoleseminarierna förstatligas fr o m den 1 juli 1963. Den tidigare studierektorstjänsten skulle utbytas mot en tjänst som heltidsanställd rektor och samtidigt skulle två seminarielärartjänster inrättas. I övrigt skulle liksom tidigare anlitas lärare från stadens olika skolor som timlärare i teoretiska och praktiska ämnen.

Hösten 1963 påbörjades uppförandet av den byggnad som ett år senare togs i bruk av förskoleseminariet. Den vita enplansbyggnaden fick ett vackert läge i närheten av dåvarande folkskoleseminariet med Skurholmsfjärden och seminariets trädgård och park som vacker inramning. Vid vårterminens slut 1964 avslutades sålunda förskoleseminariets verksamhet i Gamla Västra skolan och vi kunde påbörja överflyttningen till vår nya skola med dess moderna och vackra lokaler och en omgivande vacker natur.

De nya lokalerna och väsentligt ökade resurser gjorde det möjligt att på ett annat sätt än tidigare kunna planera för framtiden och en utbyggnad av förskoleseminariet. Den snabbt ökade efterfrågan på förskollärare medförde att de statliga myndigheterna bestämde att seminariet i Luleå fr o m läsåret 1965/66 skulle utökas till dubbelseminarium d v s byggas ut från 60 till 90 studerande fördelade på 3 klasser. Expansionen fortsatte under de närmaste åren så att höstterminen 1969 intogs 3 klasser i årskurs 1 och höstterminen 1970 hade vi ett intag av 4 klasser i första årskursen. Det bör påpekas att vid angivna tipunkter omfattade utbildningen två år och intagning av studerande skedde enbart vid början av höstterminen.

Vistelsen i de nya lokalerna blev tyvärr alltför kort. I slutet av februari 1968 under pågående vintersportlov drabbades förskoleseminariet av en förödande nattlig brand som raserade större delen av verksamheten. Utöver brandskador på byggnaden förstördes utrustning och inventarier av vatten- och rökskador. Genom en omfattande hjälp av kommunala och statliga myndigheter kunde arbetet vid seminariet återupptagas mycket snabbt.

En gammal delvis nedlagd skola, Mjölkuddsskolan, ställdes till vårt förfogande och utrustades med från branden räddade inventarier och från andra skolor lånad utrustning, så att verksamheten snabbt kom igång igen efter katastrofen. Personalen och de studerande gjorde en beundransvärd insats och årets examen kunde ske på tidigare fastställd dag.

Arbetet i de tillfälliga lokalerna i Mjölkuddsskolan var planerat att omfatta högst ett år i avvaktan på att man skulle återuppföra det brandskadade förskoleseminariet. Så blev dock ej fallet.

I juli 1968 omorganiserades landets folkskoleseminarier till lärarhögskolor. Den nya lärarhögskolan i Luleå måste i samband härmed bygga om och delvis utvidga en del av sina gamla lokaler. Förskoleseminariets brand i kombination med en pågående debatt om en framtida koppling av förskollärarytbildning med annan lärarutbildning resulterade i att ett väntat beslut om att snabbt återuppföra förskoleseminariet fördröjdes av de statliga myndigheterna. Efter några månader meddelade man att byggnaden ej skulle återställas enligt planerna. Förskollärarytbildningen skulle få sina lokaler inrymda i en utökad och utbyggd lärarhögskola i anslutning till de gamla folkskoleseminariet.

Förskoleseminariets tillfälliga inkvartering i Mjölkuddsskolan förlängdes genom detta beslut och kom att omfatta drygt tre och ett halvt år. Under denna tid ökade antalet studerande genom statsmakternas beslut från 3 till 8 klasser. Inom kort disponerade förskollärarytbildningen förutom hela den gamla skolan även lokaler i den närbelägna Mjölkuddskyrkan och dess församlingshem. Vissa delar av utbildningen måste dessutom förläggas till lokaler inne i centrala staden.

Under hösten 1971 avslutades om- och tillbyggnaden av lärarhögskolans lokaler och från vårterminen 1972 är även förskoleseminariet inrymt i dessa lokaler. Fram till den nya högskolans tillkomst den 1 juli 1977 arbetade förskoleseminariet och lärarhögskolan som två självständiga lokalintegrerade skolenheter. Efter högskolereformens genomförande ingår de två tidigare skolorna i Högskolan i Luleå, där de från början arbetade som två institutioner inom U-sektorn. I dag har lärarutbildningarna omorganiserats på olika utbildningslinjer och tre ämnesinstitutioner.

1984-11-22

Curt Jaringe
Rektor vid förskoleseminariet
1963 - 1977